

PRESENT I FUTUR DELS PIRINEUS A TRAVÉS DE LA RECERCA DEL PASSAT. EL PROJECTE RESOPYR¹

Tünde Mikes Jani
Universitat de Girona

Resum

La xarxa temàtica que pren el seu nom de la seva temàtica (ressources - sociétés - Pyrénées – recursos naturals, societats i Pirineus) treballa en el marc de l'euroregió pirinenca i rep l'ajuda i les seves subvencions de la Comunitat de Treball dels Pirineus.

Realitza estudis interdisciplinaris de les societats pirinenques a la llarga durada, en una xarxa d'universitats de 7 regions pirinenques, 4 espanyoles i 3 franceses, que han donat com a fruit en els últims 4 anys la publicació de 4 volums; ha integrat al voltant de 60 investigadors i ha planificat un possible màster transpirinenc i d'accions de transferència de coneixements, a realitzar en els propers anys.

Compta amb una trajectòria de gairebé una dècada i les seves activitats científiques parteixen d'una perspectiva pluridisciplinar que engloba els camps de recerca de la història, la geografia, l'arqueologia, la filologia i el dret.

La xarxa ha realitzat en els últims tres biennis tres temes d'investigació i la consegüent publicació dels seus resultats. El primer va ser consagrat als estudis dels recursos naturals dels Pirineus, la seva explotació, gestió i apropiació, el segon va ser dedicat al lèxic específic del tema dels recursos naturals i del pastoralisme, i el tercer tema ha versat sobre el poblament i l'hàbitat pirinenc

El model comunitari de recerca i d'intercanvi obert tant als docents com a investigadors joves i en algunes modalitats —màsters transpirinencs— als estudiants de les universitats participants, permet als experts d'ambdós costats dels Pirineus ampliar els seus punts de vista i millorar els seus resultats.

Paraules clau: Resopyr, Pirineus, recursos naturals i societat.

Abstract

The thematic net which was named after its topics (ressources – sociétés – Pyrénées – natural resources, society and Pyrenees) works in the framework of the Pyrenean Euroregion and receives the help and subsidies from the Comunitat de Treball dels Pirineus.

It carries out interdisciplinary studies of the Pyrenean society at long term, in a net of universities of 7 Pyrenean regions, 4 Spanish ones and 3 French ones, which has derived in the publication of 4 volumes in the last 4 years, has integrated about 60 researchers and has planned a possible trans-Pyrenean master of actions of knowledge transfer, to be done in the next years.

It has an activity of almost a decade and its scientific activities start from a multidisciplinary perspective which includes the areas of research of history, geography, archeology, philology and law.

The net has carried out three topics of investigation in the last three biennials and the consequent publication of its results. The first one focused on the studies of the natural resources of the Pyrenees, its exploitation, management and appropriation, the second one focused on the specific vocabulary of the topic of natural resources and pastoralism and the third topic was about the Pyrenean towns and habitat.

The community model of research and exchange, open to both teachers and young researchers and, in some modalities —trans-Pyrenean master— to the students of the participant universities, allows the experts of both sides of the Pyrenees to have more points of view and improve their results.

Key words: natural resources, social resources, Pyrenees, Resopyr.

Hem escollit el present títol per a la nostra contribució en aquesta taula rodona per donar compte d'una experiència molt enriquidora en la qual participem des de la Universitat de Girona (UdG). Aquesta experiència té com a objectiu la recerca de diversos aspectes del passat de la nostra serralada; una experiència lligada a la recerca interdisciplinària portada a terme pels grups de recerca de les universitats públiques de les regions pirinenques.

Regions de la
Comunitat de Treball
dels Pirineus.

Aquests forgen una xarxa temàtica de recerca francoespanyola en la qual malauradament Andorra encara no hi participa. Fins aquests moments, malgrat l'existència de centres d'estudis comarcals, aquesta activitat només integra personal docent i investigador de les universitats.

La xarxa temàtica treballa en el marc de l'euroregió pirinenca i rep l'ajuda i les seves subvencions de la Unió Europea a través de la Comunitat de Treball dels Pirineus.² Són els respectius governs regionals o autonòmics dels dos Estats els qui atorguen aquestes subvencions en convocatòries competitives anuals o biennals.

La nostra xarxa pren el seu nom del seu territori i de la seva temàtica: RESOPYR: REssources – SOciétés – PYRénées: l'estudi en la història dels recursos naturals i de les societats dels Pirineus.

En aquesta xarxa d'investigació participen grups de recerca de les universitats de les regions que enquadren els Pirineus: quatre regions espanyoles —Universitat del País Basc, Universitat Pública de Navarra, Aragó amb la Universitat de Saragossa i Catalunya actualment amb la UdG i la Universitat de Lleida (UdL)— i les tres franceses: Aquitània amb la Universitat de Pau i d'Ador; Migdia-Pirineus, amb la Universitat de Tolosa (Le Mirail); i Llenguadoc-Rosselló amb la Universitat de Perpinyà.

Realitzem estudis interdisciplinaris relacionats amb les societats pirinenques, i analitzem la seva evolució durant una llarga durada, principalment des de l'antiguitat fins a l'època moderna —encara que alguna vegada ens hem ocupat igualment de temes de l'era contemporània. Els nostres estudis —que publiquem cadascú en la llengua de la seva comunitat— han donat com a fruit en els últims quatre anys l'organització de congressos i de seminaris internacionals i la preparació —i en alguns casos ja la publicació— de 3 volums d'estudis i dels tres volums d'una col·lecció d'un lèxic pirinenc. La xarxa ha integrat i integra més de mig centenar de científics (i els seus deixebles) dels grups de recerca esmentats.

Com es va crear la xarxa? Quines són les raons de la seva existència? Aquesta és íntimament relacionada amb la nova política de recerca instaurada per la Generalitat de Catalunya, que concorda amb les noves tendències de política científica d'altres regions espanyoles i franceses.

Fins ben bé l'any 1993, com podem recordar, la recerca es realitzava de manera individual o personal en les diverses àrees de coneixements de les universitats, no només a Catalunya, sinó a Espanya i a d'altres països europeus també. Aquell any la CIRIT³ elaborava el primer Pla de Recerca a Catalunya per planificar i organitzar les activitats R+D. Va ser a partir de l'any següent, 1994, amb la primera convocatòria per a la creació, desenvolupament i consolidació de les xarxes de recerca, que l'Agaur⁴ preveia les primeres accions de caràcter

horitzontal establint lligams entre els diversos centres de recerca i d'ensenyament superior catalans. Durant els primers tres plans de recerca, entre 1993 i 2004, els instruments més utilitzats per al foment de la investigació van ser aquestes xarxes temàtiques dinamitzadores (XI) i les de projecte, amb caràcter i nivell més eminent (ITT).

Un dels objectius més rellevants de les xarxes va ser —i és— aconseguir la coordinació i la potenciació cada vegada més gran de la col·laboració dels grups de recerca catalans entre ells i amb els de fora de Catalunya. En aquests tres triennis a Catalunya s'ha creat un sistema de grups de recerca i un mapa de xarxes en tots els àmbits científics,⁵ una massa crítica de recerca que té com a bona part de les seves activitats la internacionalització: de la seva temàtica, de la metodologia utilitzada i dels resultats assolits.⁶

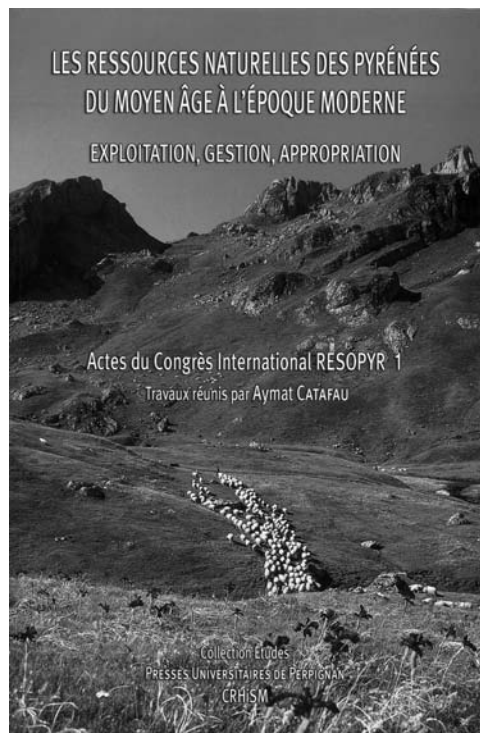
La persistència en el temps d'aquestes xarxes és molt elevada; d'aquest fet ens en podem adonar tot resseguint les nostres activitats.

Naturalment, no és ni el moment ni el lloc d'evocar la història dels estudis portats a terme sobre els Pirineus; tampoc volem fer-ne una ressenya bibliogràfica, ja ho han fet d'altres. Només cal pensar en la clàssica bibliografia de Labarère⁷ o en el *Dictionnaire des Pyrénées*,⁸ en les nombroses revistes científiques i de divulgació, a vegades publicades en els 4 idiomes de la regió. Aquesta vegada només voldríem proposar unes breus memòries de la xarxa, les quals podem anomenar amb Aymat Catafau, primer coordinador general de la xarxa, com «l'aventure de RESOPYR» tot referint-nos a les dificultats dels primers temps.⁹

Després de les primeres trobades al començament dels anys noranta sobre la població i poblament dels Pirineus,¹⁰ i aquelles que van donar lloc a la publicació dels dos volums sobre la família als Pirineus,¹¹ van ser els col·loquis de l'any 1997 a Tolosa sobre «Le village pyrénéen»,¹² i l'any 1999 a la vall d'Àneu sobre les comunitats locals dels Pirineus que van marcar la temàtica de recerca dels grups d'investigació que pocs anys més tard formaran la xarxa RESOPYR.

Va ser el desembre de l'any 1999 que alguns dels especialistes més reconeguts de la història medieval, Maurice Berthe i Pierre Bonnassie van proposar d'organitzar les trobades pirinenques i van encarregar aquesta tasca a Aymat Catafau, professor d'història medieval de la Universitat de Perpinyà, tot suggerint de buscar una temàtica conjunta que tingués interès i validesa per a tota aquesta cadena muntanyenca. Aquesta temàtica va ser —en els primers temps de RESOPYR— l'existència, la gestió, l'explotació i l'apropiació dels recursos naturals, una de les qüestions més rellevants en estudiar les societats de muntanya.

Aquesta proposició va coincidir amb els inicis i les primeres convocatòries, la primavera de l'any 2000, de les subvencions europees per als programes de recerca transfronterers que

Actes del Primer congrés de RESOPYR, novembre de 2002 (2005).

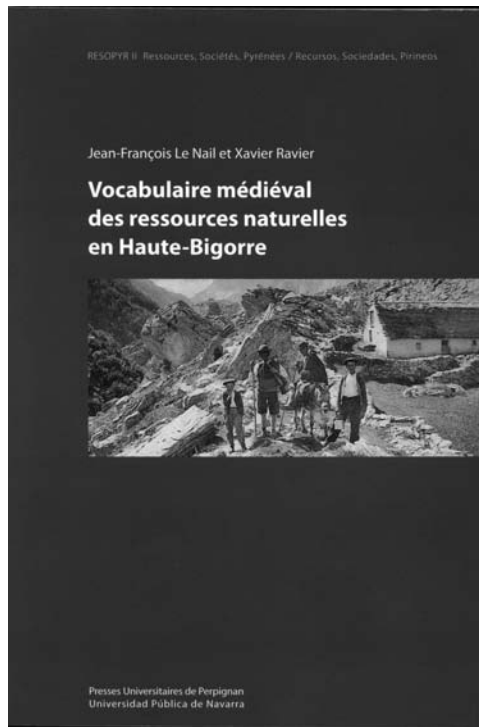
la Comunitat de Treball dels Pirineus gestionava a través de les diverses administracions regionals. Fou durant aquelles dues setmanes de les quals els investigadors disposaven que va néixer el primer RESOPYR —i fins i tot va ser llavors que el projecte va rebre el seu nom— sota la coordinació dels professors Lluís To de la UdG i de Jordi Bolòs de la UdL. S’hi van afegir tots aquells grups que fins ara formen aquesta xarxa transfronterera. A final del mateix any la xarxa va rebre el reconeixement oficial i li van atribuir les subvencions sol·licitades. La primavera del 2001 es van projectar les activitats i es van organitzar les primeres reunions per concretar els principals eixos de la recerca. És així que va néixer la temàtica del primer congrés RESOPYR que vàrem celebrar el mes de novembre del 2002.¹³

L’objectiu d’aquest congrés de tres dies organitzat a Font-romeu, isolada per la neu, consistia a perfilar un inventari de les fonts històriques per a l’estudi dels recursos naturals i de l’evolució del seu mode d’explotació i gestió, tot definint els marcs comuns de la recerca, els objectius comuns i el pla metodològic. Trobar les fonts de la història de les nostres muntanyes, esbrinar les seves característiques i les seves particularitats i, si fos possible, buscar les semblances amb d’altres sistemes muntanyencs europeus.

D'aquesta manera els resultats publicats d'aquestes jornades¹⁴ demostren fidelment la voluntat dels membres de la xarxa de treballar conjuntament, d'estudiar la història de les dinàmiques socioeconòmiques dels dos vessants dels Pirineus a la llarga durada, i de fer la comparació de les realitats històriques en un projecte compartit entre tots. Els investigadors, provinents de diverses àrees de coneixements —història, història del dret i arqueologia, geografia i antropologia, ciències de la vida— tenen la voluntat de posar en pràctica una col·laboració interdisciplinària. El volum de Font-romeu dedica la primera gran part a les dinàmiques econòmiques i a la formació dels paisatges pirinencs, en el segon apartat es fa especial èmfasi en el pastoralisme i en la gestió dels espais de pasturatge, mentre que els següents capítols d'aquest volum de més de 540 pàgines estudien el bosc i els seus recursos i les protoindústries de la muntanya. Catalunya i els territoris nord-catalans estan molt ben representats: dels 18 articles 11 parlen d'aquestes terres, molts d'ells dedicats a la Cerdanya, al Rosselló o a la Vall de Ribes.

Entre els resultats més importants dels primers treballs de la xarxa, a més a més de les publicacions, les sinopsis presentades a les reunions de treball, els seminaris, etc., hem de

Primer volum de la col·lecció Les Paraules de la Muntanya, RESOPYR II (2010).

subratllar la capital significació de la renovació d'anteriors contactes científics i la creació de nous: són aquests contactes humans, personals, la comunicació fluïda entre els diversos grups de recerca, la circulació ràpida de les informacions, la comunicació dels nous resultats dels grups amb els membres de la xarxa..., tots aquests elements que avui dia signifiquen la base, el fonament de l'anomenada societat del coneixement.

L'última part del volum ja indica un nou rumb en la temàtica dels estudis portats a terme per la xarxa amb el títol de «Les mots de la montagne». Eloísa Ramírez Vaquero, directora del Departament de Geografia i Història de la Universitat Pública de Navarra introdueix una nova matèria per a la recerca pirinenca, presenta les sol·licituds de la xarxa i la coordina entre els anys 2003-2005, tot obrint una nova fase i un nou exemple d'interdisciplinarietat, incorporant lingüistes i geògrafs en el programa.¹⁵ També és a partir d'aquests moments del segon RESOPYR que es va decidir d'establir una rotació en la coordinació general de la xarxa que des d'aquests moments comptarà amb un coordinador o coordinadora general per a cada nova convocatòria.

Ja durant el bienni que es va consagrar a l'estudi dels recursos naturals la xarxa es va adonar de la necessitat de fer una recerca lexicogràfica sobre els recursos naturals de les muntanyes i les pràctiques relacionades amb aquests. Segons el model establert pel grup de Navarra es va portar a terme un recull de termes de la ramaderia, dels espais de muntanya, de les matèries primeres, dels tributs, de l'àmbit agropecuari, de la mineria, de l'hàbitat i de diversos aspectes de la societat pirinenca.

Del material recollit pels membres dels grups de la xarxa, concentrat en diversos punts de la serralada com el País Basc, Navarra, Aragó o bé dels territoris de parla catalana la Vall de Ribes i parts del Rosselló, s'editarà la col·lecció *Léxico Pirenaico*, en tres volums. El primer, especial, l'ha elaborat Xavier Ravier¹⁶ sobre el cartulari de Bigorra i de Benach, material de gran importància i excel·lent realització científica a punt de publicar.

El segon volum concentrarà el material medieval recollit per la xarxa, estudiat i analitzat per Ángeles Líbano Zumalacarregui,¹⁷ en estat d'elaboració avançada, i el tercer, el de l'època moderna, dirigida per Eloísa Ramírez Vaquero, també a punt de lliurar a impremta.

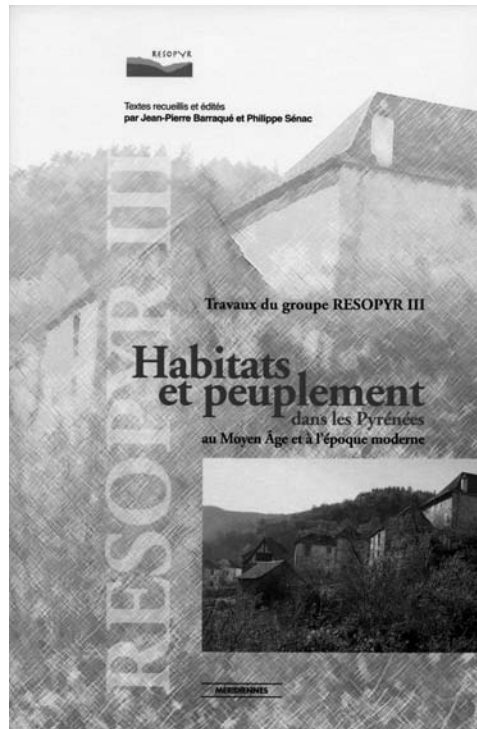
El tercer RESOPYR, entre 2006-2008,¹⁸ amb la coordinació general de Jean-Pierre Barraqué, de la Universitat de Pau i de l'Ador, va dedicar els seus esforços a l'estudi del poblament i de l'hàbitat pirinenc com a punt cardinal. L'objectiu dels estudis era d'apropar-se a la temàtica des d'una pluralitat d'aspectes, tot mantenint com a eix dels treballs «La casa pirinenca com a institució de fet i de dret» i sistematitzar els punts de vista de les investigacions ampliant-les al conjunt de la cadena.

D'aquesta manera s'han estudiat les qüestions de les estructures de l'hàbitat: les formes i les variacions del seu agrupament dins una organització antiga i els canvis que la feudalització ha pogut ocasionar en aquest hàbitat. També s'ha estudiat el tema de la construcció i de la formació de les comunitats locals i veïnals i de les comunitats de les valls. Igualment s'ha donat un impuls significatiu a l'estudi de les tipologies de l'hàbitat com per exemple cases, cortals, cabanes, bordes o abrics i baumes. Quant a les estructures socials de l'hàbitat, la xarxa va raure a reflexionar sobre el paper de les institucions eclesiàstiques —esglésies o monestirs— o bé de cases senyorials o de les «cases velles» en l'estructuració i la jerarquització de l'espai habitat. Com amb el seu establiment les grans cases de pagès més influents instal·len la seva dominació a l'espai, com es tradueix aquesta dominació en la construcció o bé en l'ornamentació d'aquestes edificacions? Quan hem parlat de les estructures mentals de l'hàbitat hem pensat i hem estudiat com les «cases» i les «comunitats» definien la pertinença i la identificació de les persones i de les famílies a aquests nivells d'estructuració social; com els diferents nivells i manifestacions de les solidaritats pageses coadjuvaven a produir una de les característiques més rellevants d'aquesta societat: la seva persistència i al mateix temps el seu dinamisme. I quan pensem en les estructures religioses de les muntanyes, pensem en les parròquies i en d'altres estructures, emperò també en les diverses creences religioses que podíem trobar a les contrades de la muntanya en les diverses èpoques i que demostren variacions en les seves diverses àrees geogràfiques.

Els resultats dels estudis es faran conèixer a través de dues publicacions. La primera,¹⁹ editada per la Universitat de Tolosa (Le Mirail), compta amb cinc articles dels membres del grup de Catalunya o bé dels seus deixebles, tots al voltant de la problemàtica del poblament i de l'hàbitat.²⁰

L'altra activitat que es va organitzar en la present temàtica va ser el segon seminari de RE-SOPYR amb el títol de «Evolución del hábitat pirenaico» que va tenir lloc a Sant Sebastià el novembre de l'any passat.²¹ Aquesta trobada de dos dies comptava amb la col·laboració d'investigadors de les set regions pirinenques. Els diversos estudis sobre aspectes del poblament, de les estructures religioses i del paper i de les incidències de les estructures veïnals sobre l'hàbitat van ser els temes de molts d'ells. La dominació de les cases principals, les formes del poblament, els aspectes materials de la casa i habitació en les diverses parts dels Pirineus occidentals significa una aportació bibliogràfica i hermenèutica que faltava als estudis pirinencs. La dimensió cartogràfica i les anàlisis filològiques donaven compte de la interdisciplinarietat de la xarxa. Algun tema com, per exemple, el dels itineraris i formes d'hàbitat ja assenyalaven i assenyalen nous camins, nous aspectes per explorar.

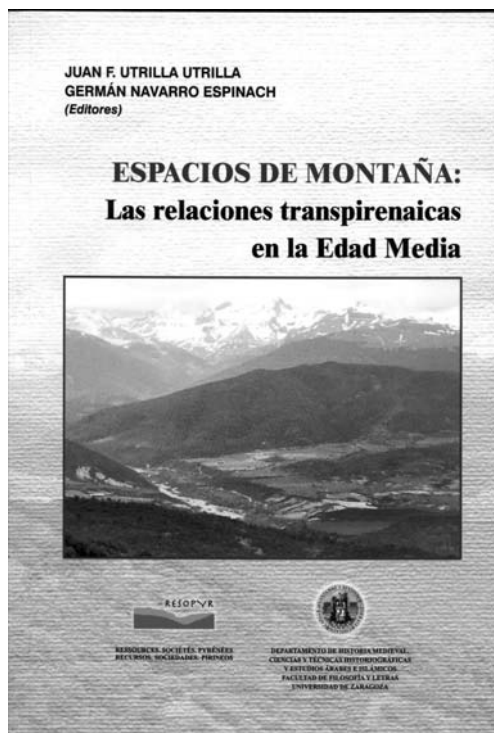
Tota aquesta activitat, tant la formació com la consolidació i el manteniment de la xarxa és possible perquè els pressupostos i la programació preveu i fa possible l'organització i

Treballs reunits en el RESOPYR III, desembre de 2009.

la realització de reunions periòdiques, gairebé sempre a la ciutat del coordinador general. Aquestes reunions tenen com a objectiu donar la possibilitat d'organitzar el treball conjunt dels grups de recerca de les universitats de les set regions i també, de manera paral·lela, presentar les investigacions en curs dels joves deixebles del grup que acull la reunió. Així la reunió de Pamplona de la tardor del 2004 va fer el balanç del primer RESOPYR i va enllestir l'edició dels materials del congrés de Font-romeu i també va preparar el material informàtic —programes, fitxes— per iniciar el recull del lèxic pirinenc. A Tolosa, a la primavera del 2005, va dedicar-se al lèxic i a informar dels treballs del taller d'història realitzat pels joves professors de la Universitat de Tolosa (Le Mirail) a l'Arxiu Històric Comarcal de la Cerdanya.²² La trobada de Saragossa del setembre del 2005 va ultimar els treballs del lèxic amb aportacions de diversos grups de la xarxa,²³ i és en aquesta reunió que va tenir lloc la sinopsi de Jean-Pierre Barraqué, catedràtic d'història medieval de la Universitat de Pau sobre les comunitats de muntanya de la vall d'Ossau. En la sessió de Perpinyà, el mes de gener de 2006, vàrem continuar els temes de les edicions en curs i encetar-ne uns de nous relacionats amb els recursos naturals de la cadena muntanyosa, com per exemple el problema del clima i de les catàstrofes i riscos naturals,²⁴ i la biodiversitat del paisatge. També

Treballs reunits en
el RESOPYR IV /
Actes del Seminari
Internacional de
Saragossa, 2009
(2010).

va ser la primera vegada que la xarxa va considerar la necessitat d'informar-se de les possibilitats d'organitzar un projecte de màster o postgrau transpirinenc. La primera reunió de Pau al setembre de 2006 va treballar per preparar els treballs futurs sobre poblament i hàbitat i va comptar amb la representació especial dels preparatius del primer volum de la col·lecció del lèxic pirinenc sobre el cartulari de la Bigorra i de Benac, pel lingüista Xavier Ravier, i la sinopsi d'Anne Berdoy de la Universitat de Pau sobre les «abadies laiques» com a aportació especial. La segona trobada de Pau al mes de juny del 2007 va ocupar-se de la preparació del seminari internacional previst per al novembre del 2008 a Sant Sebastià i dels treballs de les edicions de les publicacions en curs. La reunió de Girona del gener del 2008 va comptar amb les aportacions de Xavier Ravier i dels joves investigadors de la Universitat de Girona,²⁵ i va dedicar-se a ultimar els preparatius del seminari.

El quart RESOPYR, a partir de l'any 2009, té com a objectiu i tema l'estudi «Els Pirineus i els desplaçaments humans des dels finals de l'Antiguitat fins al final dels temps moderns». Els Pirineus representen un obstacle natural en front o per als desplaçaments humans? El relleu i les condicions climàtiques, que poden ser molt dures en certs períodes de l'any, no

afavoreixen les rutes que creuen del nord al sud, rutes que se sumen als eixos est – oest que travessen el massís pirinenc. Emperò al llarg de la història els contactes entre una i altra banda i entre els habitants de la mateixa cadena han estat habituals fins i tot —i sobretot— abans de l'aparició de les grans rutes. La relativa inaccessibilitat afavoria certs tipus d'intercanvis —pas il·legal o clandestí de tot tipus, contraban, fugides, etc.

Han estat els Pirineus una frontera política i un obstacle per al desplaçament de les persones? Les diferents entitats polítiques —províncies romanes, comtats, regnes o Estats— segons les èpoques i el moment històric han estat separades pels Pirineus, però caldria preguntar-se quina fou la realitat de la gent que hi habitaven. Les barreres duaneres i fiscals podien suposar un estímul per als intercanvis i el tràfic mercantil, i fins i tot poden arribar a explicar les migracions econòmiques i polítiques.

Les instal·lacions dels homes en els Pirineus han estat habituals tant venint del nord des de les muntanyes com des de fora. Seria necessari reflexionar i investigar sobre els desplaçaments cap als propis Pirineus, des de les comunitats d'alta muntanya cap al fons de les valls: aquelles sempre significaven una «reserva d'homes» per a les valls, per al piemont i per a les terres baixes amb les viles i ciutats. També seria necessari estudiar els desplaçaments en direcció est-oest.

En aquest punt de la meua intervenció, caldria preguntar-se sobretot per l'hermenèutica, els objectius, el programa científic i per la metodologia adoptada per la xarxa. Com es realitza aquesta tasca conjunta?

L'originalitat i l'interès d'aquesta recerca proposada pel RESOPYR es troba en la participació de gairebé totes les universitats de l'arc pirinenc. A la tercera edició del RESOPYR van participar 45 professors i investigadors amb alguns dels seus deixebles. Segons el convenciment d'aquells que formen la xarxa, només una aproximació global dels temes als quals acabem de referir-nos pot portar resultats rellevants. Aquesta aproximació deixarà veure i analitzar les característiques de tot el conjunt pirinenc, les similituds o les diferències dels fets i la coherència dels processos i de les dinàmiques socials. És aquesta història comparada, estudiada a la llarga durada, de les regions pirinenques i sobretot aquesta visió integradora de diverses realitats —recursos, poblament, hàbitat, comunitats dels diversos nivells del sistema, sistema de cases, etc.— que ens sembla apassionant i molt adequada per apropar-nos al model comunitari de recerca interdisciplinari que la nostra xarxa té com a objectiu per assolir. D'aquesta manera l'interès científicotècnic del projecte es basa sobre tres pilars: la cobertura geogràfica, els estudis d'una «història de llarga durada» i la interdisciplinarietat.

Els membres de la xarxa sempre han consagrat una especial atenció a la difusió dels resultats de les seves recerques i han establert relacions amb entitats o grups de recerca

nacionals i internacionals que treballaven en la mateixa direcció. Molts dels membres de la xarxa formen part de consells de redacció de revistes prestigioses de caire científic o bé de comitès internacionals de recerca històrica; són professors de màsters internacionals, etc.

El sistema de treball utilitzat durant els últims anys ha donat bons resultats; per aquesta raó la xarxa té intenció de mantenir-lo en el futur. Aquest treball s'organitza de diferents maneres: a través de treball comú i de treball individual.

Les reunions de treball —dos a l'any— tenen com a objectiu d'establir l'objectiu a seguir, son útils per a les discussions temàtiques i metodològiques i per a l'organització logística del treball. El fet que tant la persona del coordinador general com el lloc de reunió siguin rotatius, possibilita la mobilitat dels investigadors i fa factible el coneixement mutu dels membres de la xarxa i dels seus treballs, tant en l'ensenyament com en el camp de les investigacions.

El treball individual dels membres de la xarxa s'organitza a través dels coordinadors regionals. Els treballs es presenten primer davant el públic intern del RESOPYR, bé en els seminaris, bé en congressos organitzats per la xarxa, o bé en sessions dels màsters de les diverses universitats.

La difusió dels resultats assolits pels nostres investigadors és una tasca que els que formem la xarxa considerem molt important. Utilitzem la nostra web <www.unavarra.es/resopyr/> i les nostres publicacions per a aquesta finalitat, i procurem establir contactes amb diversos fòrums socials.

Després de gairebé una dècada de treball de la xarxa, les diverses administracions d'aquesta euroregió²⁶ han considerat que la formació, consolidació i el manteniment de la nostra xarxa es pot considerar valuosa i per aquesta raó estimen que aquesta s'ha de transformar des d'una xarxa temàtica dinamitzadora a una xarxa de projecte.²⁷ Per aquesta raó s'ha estimat important des de les universitats que en formen part consagrar el curs 2009-2010 a la preparació d'aquest nou projecte que significa més integració, més responsabilitat, més pressupostos i treballs més amplis i aprofundits que requereixen fins i tot alguna col·laboració remunerada de becaris o de doctorands.

En aquesta nova modalitat de xarxes, les exigències són diferents: establir un calendari de treball més detallat, ampliar les perspectives d'aplicació de transferència de coneixements i aprofundir el treball comú, però ja no només internament entre els mateixos grups dels diversos territoris dels Pirineus —això ja estava present en les nostres activitats—²⁸ sinó entre els nostres grups i diversos actors socioeconòmics. Els responsables de la CTP i de les administracions regionals desitgen ampliar les relacions entre la xarxa i diverses entitats,

institucions i centres d'estudis regionals, bé comarcals o locals, bé estrangers. L'àmbit espacial on es projecta la nostra recerca permetrà la difusió dels resultats a totes les localitats i comarques dels Pirineus que tinguin interès a compartir-los amb nosaltres, per exemple en forma de consultes socioculturals relatives a la respectiva història de la població. La comparació dels diversos fenòmens socioeconòmics i estructurals coetanis en diversos punts de la muntanya i en diferents moments del passat ens permetrà fer anàlisis de diversa índole. Els actuals fenòmens migratoris que experimenten aquests territoris permetran conèixer i calibrar millor un impacte de notable relleu en l'estructura demogràfica de la població i també precisar les necessitats culturals i de governança que facin possible preveure i prevenir les polítiques públiques. L'interès del projecte rau en la promoció del coneixement històric que farà possible explicar, difondre i generalitzar uns valors culturals de solidaritat.

Pensem que els grups RESOPYR de Catalunya —tant de la UdG com de la UdL— no tindran gaires dificultats per establir aquestes relacions. Els membres de la UdG —col·laboradors o dirigents— són igualment membres de centres d'estudis comarcals.²⁹ També participem en els Col·loquis Transpirinencs amb comunicacions, ponències i d'altres activitats: seminaris o congressos o bé “algunes vegades” en tasques d'organització. Els mem-

Reunió de RESOPYR,
Tolosa de Llenguadoc,
maig de 2005.

bres dels grups també han establert nombroses relacions amb grups de recerca estrangers i sempre han aprofitat aquestes ocasions per donar a conèixer les activitats de la xarxa en els seminaris i simposis internacionals. Gràcies a aquesta tasca en aquests moment ja comptem amb el suport de quatre actors socioeconòmics com el Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès, el Museu d'Història de Catalunya, l'Institut Ramon Muntaner³⁰ o l'Escola d'Alts Estudis en Ciències Socials (École des Hautes Études en Sciences Sociales [EHESS]) de París.

La xarxa ja és clarament un projecte decennal de col·laboració nacional i internacional, al qual l'any 2009 s'ha reincorporat la UdL, que havia format part de la mateixa en el primer bienni. Aspirem, entre d'altres coses, a poder arribar a proposar un títol de postgrau comú,³¹ quan les universitats de totes les comunitats i regions implicades estiguin plenament immerses en l'Espai Europeu d'Educació Superior i considerem que el treball que anem fent en aquests anys permetrà culminar aquesta proposta.

Esperem realitzar tots aquests projectes i també esperem que en el futur podrem continuar comptant amb la vostra atenció per explicar-vos els nostres resultats.

Notes

- 1 Per a més informació sobre la xarxa: <<http://www.unavarra.es/resopyr>>
- 2 La Comunitat de Treball dels Pirineus va ser creada l'any 1983 com a organisme de cooperació transfronterera de la Unió Europea, de caràcter regional, similar a les existents a d'altres fronteres europees.
- 3 Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica (CIRIT), actual Consell Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica; creat l'any 1980 amb la missió de la generació i transferència de coneixement per situar Catalunya en una posició capdavantera en recerca i innovació capaç de competir en la societat del coneixement.
- 4 L'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR), creada l'any 2001, constitueix un instrument d'execució de les polítiques del Comissionat per a Universitats i Recerca del Departament d'Innovació, Universitats i Empresa, una eina, rigorosa i útil, amb forta vocació de servei envers les persones i les institucions que constitueixen el sistema universitari i de recerca a Catalunya.
- 5 Un total de 207 xarxes entre totes les àrees de coneixements.
- 6 Cf: Victòria MIQUEL, Jordi TASIES, Joan CADEFAU, «Els ajuts per a la creació, el desenvolupament i la consolidació de xarxes temàtiques: suport a la recerca a Catalunya», dins *Coneixement i societat*, 10, p. 86-100.
- 7 Jacques LABARÈRE (1986), *Essai de bibliographie pyrénéiste*, Pau, 2 vols.
- 8 André LÉVY (s.l.d.) (1999), *Le dictionnaire des Pyrénées: encyclopédie illustrée France-Espagne*, Éditions Privat.
- 9 Cf: Aymat CATAFAU, «L'aventure de Resopyr», dins Aymat CATAFAU (dir.) (2005), *Les ressources naturelles des Pyrénées, du Moyen Âge à l'époque moderne. Exploitation, gestion, appropriation. Actes du Congrès international RESOPYR 1, Font-Romeu, 8-10 novembre 2002*, Perpinyà, Presses Universitaires de Perpignan, col·lecció Études, 543 p., amb citacions de la bibliografia pirinenca històrica més coneguda.
- 10 Jaume BERTRANPETIT i Elisenda VIVES (ed.) (1995), *Muntanyes i població. El passat dels Pirineus des d'una perspectiva multidisciplinària*, Andorra la Vella, Centre de trobada de les cultures pirinenques.

- 11 *Actes del I Congrés d'història de la família als Pirineus*, Govern d'Andorra, 1992. *La família als Pirineus*, a cura de Dolors COMAS D'ARGEMIR i Jean-François SOULET, Andorra, 1993.
- 12 Els materials de la qual es van publicar l'any 2001; Maurice BERTHE et Benoît CURSENTE (ed.), *Villages pyrénéens: morphogenèse d'un habitat de montagne, Colloque sur les Pyrénées tenu à Toulouse les 13, 14, 15 novembre 1997*, organitzat per l'Unité mixte de recherches France-Méridionale i Espagne FRAMESPA-CNRS, Tolosa, 2001.
- 13 Cf. nota 10
- 14 El volum de Font-romeu va tenir un eco científic remarcable: diverses publicacions científiques van publicar-ne ressenyes i diversos diaris de les regions pirinenques en parlaven.
- 15 En aquesta etapa des de Catalunya només participa en els treballs de la xarxa Tünde Mikes, de la UdG, a nivell personal, faltant el grup RESOPYR de Catalunya.
- 16 Xavier Ravier és professor emèrit de la Universitat de Tolosa-Lo Miralh.
- 17 Catedràtica de la Universitat del País Basc; les seves línies de recerca s'emmarquen en el camp de la història de la llengua espanyola, lexicografia espanyola i lexicografia històrica.
- 18 En aquest bienni la xarxa va comptar amb 44 investigadors de les 7 regions pirinenques, 7 d'ells formaven el grup de la Universitat de Girona.
- 19 Jean-Pierre BARRAQUÉ (s.l.d.) (2009), *Habitat et peuplement dans les Pyrénées au Moyen Âge et à l'époque moderne*, col·lecció Méridiennes – Framespa, Universitat de Tolosa - Lo Miralh.
- 20 Els autors són Elvis Mallorquí, Tünde Mikes, M. Àngels Sanllehy, Xavier Solà Colomer i Sebastià Villalón.
- 21 La publicació d'aquest material, amb la direcció dels membres del grup de la Universitat del País Basc és prevista per l'estiu que ve i compta amb el text de deu ponències i una vintena de comunicacions.
- 22 *L'élevage du moyen âge a l'époque moderne en Cerdagne au prisme des contrats de parceria. Le chantier histoire: retour sur une expérience originale*. Elisabeth Bille, doctora en història medieval, Laboratoire Framespa, UMR 5136, Tolosa. Marc Conesa, doctorand en història moderna, Universitat Paul Valéry, Montpellier. Christine Rendu, responsable de recerca al CNRS, Laboratoire Framespa, UMR 5136, Tolosa. Sebastià Bosom, director de l'Arxiu Comarcal de Puigcerdà.
- 23 Així l'aportació de Tünde Mikes amb material del lèxic de la vall de Ribes i la mostra del model del treball lexicogràfic que s'utilitzarà per al lèxic pirinenc presentat per M. Ángeles Lfano, lingüista responsable de l'edició en qüestió.
- 24 Presentació especial de Rodrigue Tréton: *Cruces et inondations aux xive-xve siècles* i materials d'arxiu relacionats amb la temàtica presentats per Martina Camiade.
- 25 Elvis Mallorquí va parlar sobre les parròquies i la feudalització al comtat de Girona, i Sebastià Villalón sobre la propietat privada de la muntanya a Andorra al segle XIX.
- 26 En les reunions realitzades amb els responsables de la CTP.
- 27 En la modalitat de xarxa d'investigació i desenvolupament tecnològic (ITT)
- 28 A més a més del volum de les *Actes del Primer Congrés de Resopyr* a Font-romeu, del *Lèxic* i del volum de *l'Hàbitat et peuplement*, la xarxa compta amb d'altres exemples de col·laboració.
- 29 Rosa Congost ho és del Centre d'Estudis Selvatans, Llorenç Ferrer del Bages, Òscar Jané del centre de Ribagorça, Pere Gifre del de l'Empordà, M. Àngels Sanllehy de la Vall d'Aran, jo mateixa procuro col·laborar amb el Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès.
- 30 L'Institut és una fundació privada nascuda l'any 2003 de l'acord entre la Generalitat de Catalunya i la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana amb la finalitat de donar suport i difusió als seus projectes d'investigació.

- 31 En aquests moments existeix ja un programa especial amb el títol «Histoire, culture et sociétés dans les espaces pyrénéens» en el marc del màster comú Historia, Espacio y Patrimonio que imparteixen les universitats de Pau i de Pamplona. També s'han fet esforços d'establir diversos màsters conjunts (de dret i d'història) per la Universitat de Perpinyà i la UdG.